

O MONEDĂ DE LA ÎMPĂRATUL BIZANȚULUI NICHIFOR I DESCOPERITĂ LA ȘIRNA, JUD. PRAHOVA ȘI IMPORTANȚA EI PENTRU DATAREA PRIMEI FAZE A CULTURII "DRIDU"

Ștefan Olteanu

Rezultatele cercetărilor arheologice de la Șirna-Prahova, efectuate până în prezent, au evidențiat existența în spațiul supus cercetărilor, a unei comunități rurale a cărei viață și activitate s-au desfășurat, neîntrerupt, din secolul II e.n. până în secolul XI, în cadrul aceluiași limite teritoriale. Ultimul nivel de locuire aparține viețuirii aceleiași comunități, nivel care a fost datat la cumpăna dintre cele două milenii, ale secolului VIII - XI e.n., corespunzător aspectului cultural denumit de prof. I. Nestor de tip "Dridu"¹.

În cursul mai multor campanii arheologice în cadrul acestui orizont cultural s-a constatat existența a două etape cronologice de locuire, atât în ceea ce privește reamenajarea locuinței, cât mai cu seamă în ceea ce privește existența în aceleași așezări a două tipuri ceramice diferite: ceramica nisipoasă lucrată la roată de aspect roșiatic sau brun-roșcat prezentând pe pântecul vasului ornamente simple constând din linii vălurite și ceramică fină cenușiu-gălbuie lustruită, prezentând ca ornamente, linii în rețea.

Precum se știe, același I. Nestor a definit și precizat prima oară, conținutul etno-cultural fundamental al acestei culturi materiale documente de tip "Dridu", precum și caracterul ei etnic, acela de cultură veche românească, extins la comunitățile rurale din regiunea de la nordul Dunării de Jos, având ca limite cronologice secolele VIII - XI.

În urma analizei vestigiilor acestei culturi materiale, Ion Nestor observa existența în limitele cronologice, mai sus amintite, a două mari etape de viațuire, intim legate între ele: etapa cristalizării acestei culturi desfășurate pe parcursul secolelor VIII - mijlocul secolului al IX-lea, și etapa *maturizării* ei, cuprinsă între a doua jumătate a secolului IX și începutul secolului al XI-lea. Potrivit opiniei prof. I. Nestor, prima etapă denumită generic și *proto Dridu* se distinge prin existența ceramicii nisipoase de uz comun, lucrate la roată de culoare roșie sau brun-roșcată, decorată cu linii incizate orizontal, ceramică asociată cu ceramică fină cenușiu-gălbuie ornamentată prin lustruire, uneori cu linii în rețea.

Cea de-a doua etapă, cea a *maturizării*, se caracterizează, potrivit aceluiași autor, prin predominarea masivă a ceramicii nisipoase cu aspect roșiatic sau brun-roșcat, zgrunțuroasă având ca decor liniile vălurite incizate în benzi multiple acoperind întreg capul vasului, de multe ori chiar și buza interioară a vasului fiind decorată cu aceleași motive ornamentale. În această etapă, ceramica fină cenușiu-gălbuie dispare aproape în totalitate, ținând cont de marea majoritate a descoperirilor din așezările de acest tip cultural.

Nu intrăm acum și aici în detalii referitoare la opiniile care au încercat, ulterior, să modifice originea și limitele teritoriale ale acestei culturi materiale de la cumpăna dintre cele două milenii ale e.n. Ceea ce dorim să aducem în discuție cu acest prilej, sunt observațiile și constatările pe care le-am făcut cu ocazia cercetărilor arheologice efectuate în cursul unui deceniu și jumătate în așezarea de la Șirna, jud. Prahova, rezultate, referitoare la clarificarea unor aspecte cronologice privind procesul de cristalizare a culturii "Dridu", în special bazate pe o descoperire monetară.

¹ A se vedea în special articolele publicate de I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des Proto-Roumaines. La civilisation de Dridu. Note préliminaire*, în *Dacia*, N.S., 2, 1958, pp. 371-382, precum și *lidem* și Eugenia Zaharia, *Sondajele de la Dridu (r. Urziceni, reg. Ploiești [1956])*, în *MCA*, 5, pp. 547-553; *Idem* în *MCA*, 6, 1960, pp. 593-603; *lidem* în *MCA*, 7, 1961, pp. 561-570 și *lidem*, în *MCA*, 8, 1962, pp. 661-666.

Din prezentarea de mai sus, reiese limpede că mai cu seamă în ceea ce privește etapa cristalizării culturii "Dridu", nu se poate face o delimitare cronologică strictă, nu se poate preciza în timp momentul manifestării acestei culturi ca un proces deja cristalizat. Precizări importante în această privință au survenit în compania arheologică a anului 1992 de la Șirna, când, în orizontul cultural "Dridu" din așezarea respectivă au apărut, într-o mică alveolă a nivelului de locuire "Dridu", fragmente ceramice aparținând tipului nisipos brun-roșcat lucrate la roată, asociate cu fragmente ceramice fine cenușii-gălbui cu lustru, având ca ornament linii în rețea. În acest complex s-a descoperit, printre fragmentele ceramice amintite, o monedă de bronz, relativ bine conservată, emisiune a împăratului bizantin Nichifor I (803-811). Moneda, un follis constantinopolitan, cu o greutate de 5,285 g și un diametru de 23 mm, surfrapată (peste un follis de la împărăteasa Irina?)², nu prezintă semne ale unei eventuale refolosiri, fapt care demonstrează valoarea ei circulatorie la vremea respectivă, pătrunzând la nordul Dunării prin intermediul relațiilor de schimb. În această funcție, de mijloc de schimb, moneda a putut pătrunde la nordul Dunării într-o perioadă de exercitare a funcției ei economico-monetare, deci până la finele domniei lui Nichifor I, sau în primii ani ai viitorului împărat bizantin, când ea își mai păstra, încă, funcția de mijloc de schimb. Așadar, în prima decadă a secolului al IX-lea, cultura materială din faza denumită "proto Dridu" era deja un fapt împlinit, ceea ce presupune că momentul de cristalizare a acestei prime faze a culturii "Dridu" trebuie devansat cu cel puțin câteva decenii înainte față de începutul secolului al IX-lea, cu alte cuvinte în a doua jumătate a secolului VIII, când procesul de constituire a acestei culturi era în plină desfășurare.

Menționăm că până în prezent, această monedă este unică pe teritoriul României, provenind dintr-un context arheologic și stratigrafic bine definit. În asemenea situații, avem certitudinea că a doua jumătate a secolului al VIII-lea reprezintă etapa de cristalizare a primei faze a culturii "Dridu", aceea de "proto Dridu". Evident, este foarte dificil de a defini cu exactitate momentul de început al procesului de constituire a acestei culturi pentru că nu cunoaștem încă suficient componentele de bază ale culturii materiale din secolele anterioare. Pentru aceasta socotim necesară identificarea, cât mai exactă cu putință, a acestor componenți și a momentului cronologic de contact dintre cultura materială anterioară (cea din secolele VII-VIII) și cea din etapa "proto Dridu", raporturile de conținut dintre aceste aspecte culturale, pentru a desluși, eventual, elementele de contact, preluate, din cadrul etno-cultural anterior. Până atunci, însă, considerăm că prin descoperirea monetară de la Șirna se aduc unele precizări cronologice în plus față de cele cunoscute până acum în ceea ce privește etapa de cristalizare a culturii "Dridu" pe teritoriul dintre Carpați și Dunăre, și se confirmă, totodată intuiția prof. I. Nestor în legătură cu datarea în mare a începutului culturii "Dridu" pe teritoriul menționat.

A Coin from the Byzantine Emperor Nicephorus I Found at Șirna, Prahova County and its Importance for the Dating of the First Phase of "Dridu" Culture (Abstract)

The finding at Șirna, Prahova County of a bronze coin from Nicephorus I, during the archaeological diggings in a "Dridu" culture site offers some data about the chronology of the first phase of this culture.

² DOC., II, 1, p. 358, nr. 5.

Fig. 1 Monedă (follis) constantinopolitană de la Nicephoros I descoperită la Șirna Prahova.
Follis struck at Constantinople by Nicephorus I found at Șirna Prahova County.